دریچه

سرانه فرهنگ در ایران و جهان

تقویت اعتبارات بخش فرهنگ با توجه به هجمه‌های گسترده به فرهنگ ایرانی - اسلامی، باید مدنظر قرار گیرد و در این میان در مقایسه با شاخص‌های جهانی و سرانه فرهنگی سایر کشورها به اندک بودن بودجه فرهنگی پی خواهیم برد؛ درهمین راستا در ادامه مروری بر بودجه برخی نهادهای فرهنگی دیگر کشورها مورد توجه بوده است.

تمرکز بر مسئله موعود

تعداد مؤسسات فرهنگی ایران به‌خصوص مؤسسات فعال در بخش مذهبی و همچنین بودجه آنها، در قیاس با بسیاری از دیگر کشورهای جهان، حتی کشورهای غیرمسلمانی مانند آمریکا، اروپا و رژیم صهیونیستی، بسیار اندک و ناچیز است. به‌عنوان نمونه غرب بر مسئله موعود تمرکز کرده است و هماکنون (علاوه بر صدها مؤسسات فرهنگی، علمی و پژوهشی دینی که در کشورهای مختلف جهان در مورد ادیان مختلف به‌ویژه اسلام فعالیت دارند)، بیش از ۱۰۰ دانشگاه اسلام‌شناسی و شیعه‌شناسی در دنیا وجود دارد که از این تعداد، ۴ دانشگاه شیعه‌شناسی آن فقط به اسرائیل تعلق دارد. همچنین کشورهایی مانند روسیه و چین در این زمینه فعال هستند، اما بیشتر این مراکز از جمله ۲۱ دانشگاه اصلی و مهم شیعه‌شناسی در کشورهای غربی از جمله آمریکا، انگلیس، کانادا و حتی استرالیا مستقر هستند. در این زمینه صهیونیست‌ها در راستای اهداف پلید خود تا کجایی پیش رفته‌اند که حتی اقدام به راه‌اندازی رشته مرجعیت‌شناسی کرده‌اند.

مساجد پرهزینه

علاوه بر آن، وزارت اوقاف مصر در بیانیه‌ای اعلام کرد که این وزارتخانه بودجه بزرگی برای بازسازی و مرمت و صیانت و مفروش کردن مساجد اختصاص داده است. براساس این بیانیه، اجرای کامل ساخت و نوسازی و مدرنیته کردن ۲۴۷ باب مسجد در طول یک سال با هزینه ۲۶۸ میلیون پوند انجام گرفته است. همچنین کار صیانت و مرمت ۱۹۸ باب مسجد در طول یک سال با هزینه‌ای نزدیک به ۶۳ میلیون پوند اجرا شده است. وزارت اوقاف در بیانیه خود اعلام کرد: کار ساخت و نوسازی ۳۰۳ باب مسجد با هزینه ۴۲۹ میلیون پوند در حال اجراست و بخش‌هایی از آن با هزینه ۱۹۱ میلیون پوند انجام گرفته است. همچنین صیانت از ۲۴۰ باب مسجد با هزینه ۶۵ میلیون پوند انجام می‌گیرد که بخش‌هایی از این طرح نزدیک به ۲۱ میلیون پوند اجرا شده است. در این بیانیه آمده است که کار تصمیم‌گیری برای سپردن ۵۰ باب مسجد به پیمانکاران و شرکت‌هایی با هزینه نزدیک به ۳۹۴ پوند تمام‌شده است. براساس این بیانیه، همه مساجدی که کار ساخت، نوسازی یا مرمت و بازسازی آن به پایان رسیده است، ۴۴۵ باب مسجد با هزینه‌ای نزدیک به ۳۳۱ میلیون پوند بوده است. علاوه براین کار ساخت و نوسازی و بازسازی ۵۴۳ باب مسجد هم انجام شدنی است که بخش‌هایی از این کار به ارزش ۲۱۲ میلیون پوند اجرا شده است.

بی بی سی کجا، صداوسیما کجا؟!

نکته جالب دیگر اینکه هر ساله همزمان با بررسی بودجه در مجلس، سهم نهادهای فرهنگی و انقلابی از منابع دولت، مورد توجه رسانه‌های مخالف قرار می‌گیرد. این رسانه‌ها که برای حاموشی چراغ خودرو تاکنون از هیچ اقدامی فروگذار نکرده‌اند در تلاشند تا با ساده‌لوحی اینگونه القا کنند که چرا نشسته‌اید، بیایید و ببینید که بسیاری از دیگر کشورها بودجه فرهنگی خود را چند برابر کرده‌اند، اما ناگفته نماند که بودجه کمتر از ۳ درصدی نهادهای فرهنگی، خود پاسخی جامع به دشمنان ایران و پهلوه‌های آنهاست و نشان می‌دهد اگر هم قرار است تگرانی وجود داشته باشد، باید از بابت محرومیت و مهجوریت فرهنگ باشد. در همین راستا، توجه به بودجه بی‌بی‌سی، حتی از لطف نیست. مقامات انگلیس همواره بر بی‌طرفی و استقلال بنگاه سخن‌پراکنی بی‌بی‌سی به‌عنوان رسانه دولت این کشور اصرار دارند، در حالی که معاون وزیر خارجه انگلیس از اختصاص سالانه ۹۲.۴ میلیون پوند بودجه به سرویس جهانی بی‌بی‌سی - که بخش فارسی هم ذیل آن فعالیت می‌کند - خبر می‌دهد دیوید رانلی، معاون وزیر امور خارجه انگلیس این مطلب را در پاسخ به سوالی پیرامون میزان حمایت مالی وزارت امور خارجه انگلیس از سرویس جهانی بی‌بی‌سی مطرح کرد و افزود که وزارت امور خارجه از سال ۲۰۱۶ به این سو، بیش از ۴۶۸ میلیون پوند بودجه به سرویس جهانی بی‌بی‌سی اختصاص داده تا خدمات این شبکه به زبان‌های مختلف به‌ویژه عربی و روسی تقویت شود.

ایران جزو کشورهای متوسط

گرچه تاکنون رقم تخصیص اعتبارات فرهنگی در ایران با دیگر کشورها مقایسه دقیقی نشده است اما حمید کمار، پژوهشگر حوزه اقتصاد فرهنگ در یادداشتی که خبرگزاری ایرنا آن را بازنشر داده است، نوشت: «با توجه به دو وجهی بودن موضوع بودجه فرهنگی، هر دو جنبه «فرهنگی» و «اقتصادی» در انتخاب کشورهای مورد مقایسه درنظر گرفته شده و کشورهای آلمان، آمریکا، روسیه، ترکیه، ژاپن، چین و کره‌جنوبی به‌عنوان کشورهای مورد مقایسه انتخاب شدند. علاوه بر این موارد، رژیم صهیونیستی نیز با توجه به تأثیر جدی عقاید افراطی و خاص مذهبی مورد بررسی قرار گرفته است. در نهایت تمامی داده‌های مورد نیاز از اداره آمار اتحادیه اروپا (Eurostat)، سازمان همکاری و توسعه اقتصادی (OECD) و بانک جهانی استخراج شده است. از آنجا که مقایسه رقم بودجه فرهنگی دولت‌ها بدون درنظر گرفتن شاخص قدرت خرید، منجر به قضاوت نادرستی از ارقام می‌شود، تمامی ارقام بودجه فرهنگی برای هر یک از دولت‌ها با شاخص برابری قدرت خرید (PPP) تعدیل شده است. آمارها نشان می‌دهد رقم بودجه فرهنگی کشور در سال ۲۰۱۹ با لحاظ شاخص برابری قدرت خرید معادل ۳.۹ میلیارد دلار بوده است. همین شاخص برای رژیم صهیونیستی ۹.۵، روسیه ۲۷.۳، ترکیه ۱۵.۴، ژاپن ۲۲.۲، کره‌جنوبی ۲۲.۸، آلمان ۲۸.۸، امریکا ۵۹ و چین ۸۴.۱ میلیارد دلار بوده است. در نتیجه طبق این شاخص، ایران در مقایسه با این کشورها، کمترین میزان هزینه کرد در موضوعات فرهنگی را دارد.

با این حال با درنظر گرفتن بزرگی اقتصاد هر یک از کشورها و نسبی کردن ارقام بودجه فرهنگی در تناسب با رقم کل بودجه، مشخص می‌شود ایران جزو کشورهای متوسط در میزان تخصیص بودجه فرهنگی به شمار می‌رود، به‌طوری که سهم امور فرهنگی از کل بودجه نزدیک به میانگین کشورهای منتخب است. مقایسه این ارقام با دیگر کشورهای منتخب، تصویر دقیق‌تری از کمیت بودجه فرهنگی کشور ارائه می‌دهد. البته قضاوت درباره رقم بودجه فرهنگی نباید مدنظر قرار گیرد و عوامل دیگر از جمله کارآمدی نهادهای گیرنده بودجه و سنجش اولویت‌های دیگر کشورهاست.»

بودجه فرهنگ فقط ۲/۵ درصد کل بودجه

بررسی آماری همشهری از اختصاص بودجه دستگاه‌های مختلف فرهنگی

ناصر احدی
گزارش
روزنامه‌نگار

در جداول/نمودارهای پیش رو به مقایسه بودجه دستگاه‌های مختلف فرهنگی در سال‌های ۱۴۰۱،۱۴۰۰ و ۱۴۰۲ پرداخته و کوشیده شده است سهم هر دستگاه و زیرمجموعه‌های مهم و اثرگذار در حوزه فرهنگ بررسی شود. علت اینکه برخی زیرمجموعه‌های دستگاه‌ها در این بررسی لحاظ نشده این است که قصد بر آن بود صرفا بخش‌های شناخته‌شده‌تر حوزه فرهنگ مورد بررسی قرار بگیرد. درضمن، باید به خاطر داشت که به رغم افزایش بودجه دستگاه‌های فرهنگی، هنوز بودجه فرهنگ سهم ناچیزی از کل بودجه عمومی است.

کل بودجه امور فرهنگی، تربیت بدنی و گردشگری
سال ۱۴۰۰: ۱۷۴,۸۵۰,۹۸۸
سال ۱۴۰۱: ۲۷۶,۹۴۲,۸۵۸ — افزایش نسبت به سال ۱۴۰۰: ٪۵۸
سال ۱۴۰۲: ۳۱۲,۹۱۴,۵۲۴ — افزایش نسبت به سال ۱۴۰۱: ٪۱۳

فصل دین و مذهب
سال ۱۴۰۰: ۲۲۴۰۳۴۱۲
سال ۱۴۰۱: ۴۴,۲۲۰,۰۸۷ — افزایش نسبت به سال ۱۴۰۰: ٪۹۷
سال ۱۴۰۲: ۴۴,۵۸۰,۱۰۰ — افزایش نسبت به سال ۱۴۰۱: ٪۱

فصل فرهنگ و هنر
سال ۱۴۰۰: ۵۶,۷۸۷,۳۴۰
سال ۱۴۰۱: ۸۲,۲۲۹,۳۳۱ — افزایش نسبت به سال ۱۴۰۰: ٪۴۵
سال ۱۴۰۲: ۱۰۶,۱۶۰,۶۹۸ — افزایش نسبت به سال ۱۴۰۱: ٪۲۹

فصل رسانه
سال ۱۴۰۰: ۵۲۰۵۵۳۸۰
سال ۱۴۰۱: ۷۷,۶۷۷,۱۳۵ — افزایش نسبت به سال ۱۴۰۰: ٪۴۹
سال ۱۴۰۲: ۸۷۰,۱۸,۹۷۳ — افزایش نسبت به سال ۱۴۰۱: ٪۱۲

فصل تحقیق و توسعه در امور فرهنگ تربیت بدنی و گردشگری
سال ۱۴۰۰: ۷,۶۷۶,۶۵۴
سال ۱۴۰۱: ۱۳,۵۲۹,۷۳۸ — افزایش نسبت به سال ۱۴۰۰: ٪۷۶
سال ۱۴۰۲: ۱۴۰,۶۲,۳۷۲ — افزایش نسبت به سال ۱۴۰۱: ٪۴

توجه
از آنجا که هدف این آمار مقایسه بودجه مختص فرهنگ در سال‌های ۱۴۰۱،۱۴۰۰ و ۱۴۰۲ است، ۴ فصل ورزش و تفریحات، میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی که زیرمجموعه امور فرهنگ، تربیت بدنی و گردشگری هستند در این آمار نیامده است.

کلیه مبالغ به میلیون ریال است

سهم ادبیات و کتاب از بودجه ۱۴۰۲

با وجود اینکه در لایحه بودجه به حوزه ادبیات و کتاب پرداخته شده است، اما واقعیت این است که خروجی دستگاه‌های مختلف در این حوزه رضایت‌بخش نیست. عمده گلایه‌کنان به مطالعه محتوایی که در بخش خصوصی تولید می‌شود گرایش دارند و دستگاه‌های دولتی باید علت بی‌میلی این قشر به محصولات‌شان را بررسی کنند تا دیگاه واقعی و درستی نسبت به نیازها و خواست‌های مصرف‌کنندگان این بخش از فرهنگ داشته باشند. در جدول زیر سهم ادبیات و کتاب در لایحه بودجه ۱۴۰۲ در قیاس با بودجه ۱۴۰۱ نمایش داده شده است.

	سال ۱۴۰۱	سال ۱۴۰۲
سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی	۲,۲۸۳,۱۵۵	٪۸۷ ۴,۲۵۸,۴۱۸
حمایت از نشر، کتاب و مطبوعات	۲,۹۷۰,۰۰۰	٪۲۱ ۳,۶۰۰,۰۰۰
فرهنگستان زبان و ادب فارسی	۴۶۱,۷۲۳	٪۴۱ ۶۵۳,۳۳۲
بنیاد سعدی	۲۳۲,۰۵۸	٪۵۱ ۳۴۹,۵۷۶
کتابخانه آیت‌الله مرعشی نجفی	۱۲۳,۶۲۴	٪۳۳ ۱۶۴,۹۰۷
موسسه نشر آثار حضرت امام قدس سره	۸۸۹,۴۴۱	٪۱۳ ۱,۰۰۸,۷۷۷
نهاد کتابخانه‌های عمومی	۴,۳۱۴,۰۹۸	٪۴۶ ۶,۳۱۶,۳۵۴
مرکز نشر دانشگاهی	۱۱۱,۵۲۳	٪۷۲ ۱۹۲,۲۱۸
کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان	۴۴۵,۲۹۵۰	٪۵۶ ۶,۹۵۳,۴۵۶

توجه
کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان صرفا در حوزه ادبیات و کتاب فعال نیست، اما به دلیل اینکه ۳/۷۲۰ کتابخانه عمومی و بیش از ۴۵ میلیون نسخه کتاب دارد، در این بررسی در قسمت ادبیات و کتاب قرار داده شد.

توجه
به جز شورای نظارت بر صدا و سیما و سازمان صدا و سیما ۳ دستگاه دیگر دارای زیرمجموعه‌هایی هستند که در ادامه بودجه امسال و سال آینده تعدادی از مهم‌ترین آنها و درصد افزایش‌شان را بررسی کرده‌ایم.

شورای نظارت بر صدا و سیما
سال ۱۴۰۱: ۹۰,۵۷۸
سال ۱۴۰۲: ۱۶۵,۰۰۰ — افزایش بودجه: ٪۸۲

سازمان صدا و سیما
سال ۱۴۰۱: ۶۰,۱۸۵,۴۷۸
سال ۱۴۰۲: ۷۹,۳۸۰,۲۰۴ — افزایش بودجه: ٪۳۲

وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
سال ۱۴۰۱: ۴۴,۰۸۳,۱۷۶
سال ۱۴۰۲: ۶۴,۳۰۸,۹۷۸ — افزایش بودجه: ٪۴۶

زیر مجموعه‌ها

- سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی — سال ۱۴۰۱: ۲,۲۸۳,۱۵۵ — سال ۱۴۰۲: ۴,۲۵۸,۴۱۸ — افزایش بودجه: ٪۸۷
- وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی — سال ۱۴۰۱: ۲۱,۲۰۶,۳۶۳ — سال ۱۴۰۲: ۳۰,۵۰۷,۱۲۷ — افزایش بودجه: ٪۴۴
- سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی — سال ۱۴۰۱: ۴,۳۰۸,۵۵۲ — سال ۱۴۰۲: ۷,۲۹۶,۱۳۷ — افزایش بودجه: ٪۶۹
- حمایت از نشر، کتاب و مطبوعات — سال ۱۴۰۱: ۲,۹۷۰,۰۰۰ — سال ۱۴۰۲: ۳,۶۰۰,۰۰۰ — افزایش بودجه: ٪۲۱
- سازمان امور سینمایی و سمعی. بصری — سال ۱۴۰۱: ۳,۵۳۳,۸۷۱ — سال ۱۴۰۲: ۴,۸۲۱,۵۶۶ — افزایش بودجه: ٪۳۶
- نهاد کتابخانه‌های عمومی — سال ۱۴۰۱: ۴,۳۱۴,۰۹۸ — سال ۱۴۰۲: ۶,۳۱۶,۳۵۴ — افزایش بودجه: ٪۴۶
- سازمان خبرگزاری جمهوری اسلامی — سال ۱۴۰۱: ۲,۲۷۴,۰۷۴ — سال ۱۴۰۲: ۲,۷۱۲,۷۸۴ — افزایش بودجه: ٪۱۹

● در لایحه بودجه ۱۴۰۲، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی دارای ۱۵ زیرمجموعه است که در جدول بالا بودجه ۷ زیرمجموعه آن که در حوزه فرهنگ و هنر دارای اثرگذاری فراوانی هستند آمده است.

● بودجه بخش‌های ملی نظارتی یا هدف‌های تجسسی و... به صورت مجزا در لایحه بودجه منظور نمی‌شود.

سازمان تبلیغات اسلامی
سال ۱۴۰۱: ۱۷,۱۷۴,۸۴۸
سال ۱۴۰۲: ۲۳,۴۹۱,۹۵۲ — افزایش بودجه: ٪۳۷

زیر مجموعه‌ها

- سازمان تبلیغات اسلامی — سال ۱۴۰۱: ۸,۴۱۰,۰۸۵ — سال ۱۴۰۲: ۱۰,۶۶۷,۶۲۸ — افزایش بودجه: ٪۲۷
- بنیاد دایره‌المعارف اسلامی — سال ۱۴۰۱: ۱۶۳,۳۵۰ — سال ۱۴۰۲: ۲۷,۴۰۰۰ — افزایش بودجه: ٪۶۸
- پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی — سال ۱۴۰۱: ۳۷۰,۸۰۶ — سال ۱۴۰۲: ۴۷۴,۱۸۵ — افزایش بودجه: ٪۲۸
- موسسه دایره‌المعارف فقه اسلامی — سال ۱۴۰۱: ۷۶۲۳۰ — سال ۱۴۰۲: ۹۹۰۰۰ — افزایش بودجه: ٪۳۰
- حوزه هنری تبلیغات اسلامی — سال ۱۴۰۱: ۳,۳۰۸,۴۷۸ — سال ۱۴۰۲: ۴,۳۷۰,۵۲۶ — افزایش بودجه: ٪۳۲

● در لایحه بودجه ۱۴۰۲، سازمان تبلیغات اسلامی دارای ۱۴ زیرمجموعه است که در جدول بالا بودجه ۶ زیرمجموعه آن که در حوزه فرهنگ و هنر دارای اثرگذاری فراوانی هستند آمده است.

دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی
سال ۱۴۰۱: ۳,۲۸۳,۲۷۰
سال ۱۴۰۲: ۴,۳۸۱,۰۹۵ — افزایش بودجه: ٪۳۳

زیر مجموعه‌ها

- فرهنگستان علوم ایران — سال ۱۴۰۱: ۳۳۹,۰۴۹ — سال ۱۴۰۲: ۵۹۳,۵۱۳ — افزایش بودجه: ٪۷۵
- فرهنگستان زبان و ادب فارسی — سال ۱۴۰۱: ۴۶۱,۷۲۳ — سال ۱۴۰۲: ۶۵۳,۳۳۲ — افزایش بودجه: ٪۴۱
- فرهنگستان هنر — سال ۱۴۰۱: ۳۸۲,۶۲۷ — سال ۱۴۰۲: ۵۵۱,۹۷۲ — افزایش بودجه: ٪۴۴
- دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی — سال ۱۴۰۱: ۱۵۰۹۱۵۸ — سال ۱۴۰۲: ۱,۷۸۳,۵۷۶ — افزایش بودجه: ٪۱۸

● در لایحه بودجه ۱۴۰۲، دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی دارای ۶ زیرمجموعه است که در جدول بالا بودجه ۲ زیرمجموعه آن که در حوزه فرهنگ و هنر دارای اثرگذاری فراوانی هستند آمده است.

گزارش

مروری بر تغییرات بودجه فرهنگی کشور در ۴ دهه اخیر

تفاوتی که چشمگیر نیست

بررسی دقیق بودجه فرهنگی کشور طی ۴ دهه اخیر کاری زمان‌بر و تخصصی است که نیاز به اشراف و احاطه کامل به جزئیات بودجه و شناخت از سازوکار دستگاه‌های فرهنگی مختلف و متنوع دارد. گزارش «بودجه فرهنگ؛ مروری بر تغییرات بودجه فرهنگی کشور در ۴ دهه اخیر» نوشته ابراهیم غلامپور که انتشارات پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات با همکاری مرکز رصد فرهنگی کشور آن را منتشر کرده، منبع موجز خوبی برای آگاهی از تغییرات بودجه از ۱۳۶۰ تا ۱۳۹۹ است. آنچه در ادامه می‌آید به تمامی از این منبع است.

سهم بودجه فرهنگی از بودجه عمومی کشور

نسبت بودجه فرهنگی به بودجه عمومی کشور در این ۳۰ سال تفاوت چشمگیری را نشان نمی‌دهد. نسبت بودجه فرهنگی در این سال‌ها از سطح مشخصی فراتر نرفته و همواره میان ۱ تا ۴ درصد در نوسان بوده است. کمترین آن ۱,۲۶ درصد در سال ۱۳۶۰ و بیشترین آن ۳,۶ درصد در سال ۱۳۹۱ بود. بودجه فرهنگی در حالی که در سال ۱۳۷۲ بیشترین رشد را داشته اما نتوانسته سهم خود را بیش از ۲,۷ درصد بالا ببرد. در مقابل، وقتی شاهد کاهش بودجه فرهنگی هستیم سهم بودجه فرهنگی هم از بودجه عمومی کشور کاهش می‌یابد. چنانکه در سال ۱۳۹۲ وقتی بودجه عمومی افزایش داشت و بودجه فرهنگی کاهش یافت، سهم بودجه فرهنگی نتوانست بیشتر از ۲,۱ درصد باشد.

در سنوات دیگر هم که رشد بودجه عمومی را شاهدیم سهم بودجه فرهنگی تفاوت چندانی را نشان نمی‌دهد. در سال ۱۳۸۱ رشدی قابل توجهی را در بودجه عمومی کشور می‌بینیم اما سهم بودجه فرهنگی تنها ۲,۲ درصد است. این بی‌ارتباطی میان رشد بودجه عمومی کشور و سهم بودجه فرهنگی در شکل دیگری هم صادق است. در سال ۱۳۹۱ در حالی که بودجه عمومی کشور دارای رشدی منفی است، سهم بودجه فرهنگی در بالاترین سطح خود در طی این ۳۰ سال قرار دارد.

در مجموع می‌توان گفت، ارتباط قطعی میان افزایش یا کاهش بودجه، فرهنگی و عمومی کشور با افزایش یا کاهش سهم بودجه فرهنگی از بودجه عمومی کشور وجود نداشته است. صحت این مدعا را می‌توان با بررسی روابط میان آنها به صوت دقیق‌تر بیان کرد. در ۵۳,۸ درصد از تغییرات مربوط به بودجه فرهنگی، بر سهم آن از بودجه عمومی کشور تأثیر مثبتی نداشته است. همچنین در ۶۹,۲ درصد از تغییرات مربوط به بودجه عمومی کشور تأثیر مثبتی بر سهم بودجه فرهنگی نداشته است. قاعدتا با افزایش بودجه فرهنگی باید انتظار داشت که سهم آن نیز افزایش یابد اما در بیش از نیمی از سال‌ها این قاعده دیده نمی‌شود. این موضوع وقتی با توجه به رشد و درصد آن انطباق داده می‌شود، بیانگر این نکته مهم است که همواره سهم فرهنگ از بودجه عمومی کشور از دامنه محدودی فراتر نمی‌رود و نباید انتظار زیادی از بودجه‌یران نظام حکمرانی داشته باشیم که اعتبارات فرهنگی را افزایش قابل توجهی دهند.

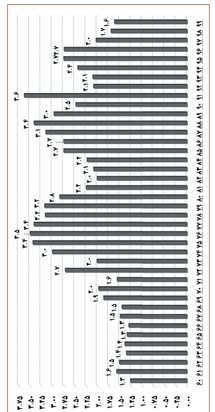

سهم درصدی بودجه فرهنگ از بودجه عمومی کشور طی سال‌های ۱۳۶۰ تا ۱۳۹۹

اگر بخواهیم از منظری دیگر به این نسبت که، سهم بودجه فرهنگی از بودجه عمومی کشور بسیار پایین بوده، نگاه شود، می‌توان اینگونه بیان کرد که در بیشتر اوقات کمتر از ۲ درصد است و تنها در ۹ سال بیش از ۳ درصد بود و حداکثر به ۳,۶ درصد رسید.

در مقابل ۱۷ سال از ۲ تا ۲,۹۹ درصد بود و ۱۴ سال نیز کمتر از ۲ درصد بود. همچنین در این ۴ دهه سهم بودجه فرهنگی از بودجه عمومی کشور هیچ‌گاه کمتر از ۱,۲۶ درصد نبوده است.

برآکندگی «نسبت بودجه فرهنگی از بودجه عمومی کشور» طی سال‌های ۱۳۶۰ تا ۱۳۹۹

اقتصاد و فرهنگ ۲ بال رشد کشور هستند اما به فرهنگ کم‌توجهی می‌شود

تحولات فرهنگی بودجه می‌خواهد

گفت‌وگو

غلامرضا منتظری، عضو کمیسیون فرهنگی مجلس شورای اسلامی درباره بودجه فرهنگی کشور به همشهری می‌گوید: «هم در شروع کار یازدهمین دوره از مجلس شورای اسلامی و هم در زمان اخذ دولت سیزدهم و تحلیف ریاست‌جمهوری، مقام معظم رهبری روی فرهنگ تأکید فراوان داشتند و ایشان هر دو بار بحث فرهنگی و تحول انقلابی در ساختار دستگاه فرهنگی را عنوان کردند.» وی در ادامه می‌افزاید: «ما در رشد کشورمان ۲ بال اقتصاد و فرهنگ را داریم. متأسفانه در همه این سال‌ها به نوعی از بال فرهنگی غافل شده و توجه لازم به آن را نداشتیم اما باید باورمان این باشد که همه تحولات در کشور از اقتصاد گرفته تا غیر، بنایش فرهنگ و هنر است. باید این نوع بینش‌ها و نگرش‌ها را در هر گروه و جناحی هستیم، تغییر بدهیم. مثال سادهاش فرهنگ عمومی است.

در شرایط امروز به هر دلیلی با کمبود گاز مواجه هستیم و بهترین راه‌حل آن این است که باید فرهنگ صرفه‌جویی را در میان مردم داشته باشیم؛ فرهنگی که به سبب تولید هزاران کار فرهنگی شکل می‌گیرد. این مثال کوچک اهمیت فرهنگ عمومی را نشان می‌دهد. ما می‌توانیم حتی در مسائل اقتصادی برای آنکه برپز و بپاش‌های غیرمنطقی نداشته باشیم، دررامان کار فرهنگی انجام دهیم و این جدای از هر دولتی است که بر سر کار می‌آید.»

نماینده مردم گرگان و آق‌قلا به تحولات فرهنگی لازم اشاره می‌کند و اینکه متولیان دستگاه‌های فرهنگی هم باید به‌دنبال کسب اعتبار باشند و از عملکرد دستگاه‌های فرهنگی زیرمجموعه خود دفاع کنند. وی در توضیح بیشتر می‌گوید: «برای تحول فرهنگی نیاز است تا متولیان دستگاه‌های فرهنگی در زمان تنظیم بودجه و ارائه آن دفاع جدی‌تری از دستگاه‌های فرهنگی خود داشته باشند.» اینکه هر کدام از وزرا و حتی معاونان آنان باید براساس کارهایی که انجام می‌دهند، اعتبارات خود را تقویت کرده و از آن برای افزایش بودجه دفاع کنند.» وی همچنین تصریح می‌کند: «مجلس شورای اسلامی ۲ بال پروازش، قانونگذاری و نظارت بر آن است. موضوعی که به‌نظرم در مورد نخستین آن خوب پیش رفته اما در حوزه نظارت آنطور که بایسته و شایسته است، عملکرد کاملا خوبی نداشته است. وقتی نظارت نباشد به‌طور حتم قوانین به‌خوبی انجام نمی‌شود، به همین دلیل در این دوره از وزرا تخانه‌ها و ارگان‌ها و نهادهای فرهنگی دعوت کردیم که هر کدام از مسئولانش اعم از وزیر یا معاونان هنری و فرهنگی در مجلس از بودجه‌ها و هزینه‌های خود بگویند تا در تصویب نهایی بودجه فرهنگی، کارنامه و عملکرد هر کدام درنظر گرفته شود.»

این نماینده که سابقه مدیریت در اداره کل فرهنگی استان را هم دارد، می‌گوید: «میان دستگاه‌های فرهنگی و اعتباراتی که مورد نیاز است و همچنین فعالیت‌هایی که انجام می‌شود، فاصله زیادی وجود دارد. باید این را هم درنظر بگیریم که سهم بودجه فرهنگی در سال ۱۴۰۰ کمتر از نیم درصد بوده و خوشبختانه حالا به بالای ۲ درصد رسیده است.» به‌گفته منتظری، مشکل اصلی این است که فرهنگ و هنر کوچک گرفته می‌شود، بنابراین هر اندازه هم افزایش داشته باشد، دیده نمی‌شود. وی این موضوع را در مقایسه با کشورهای دیگر هم عنوان می‌کند.

وی در بخش دیگری از صحبت‌هایش، از وظیفه دولت می‌گوید و اینکه اگر طرح‌های حوزه تحول افریـــن در بخش اقتصاد فرهنگ وجود نداشته باشد، این رشد تدریجی بودجه گره‌گشا نخواهد بود. وی همچنین اضافه می‌کند: «موضوعی را در کمیسیون فرهنگی مجلس مطرح کردیم و از اقتصاد فرهنگ و هنر است. این موضوع نادیده گرفته شده و حالا سعی کرده‌ایم که در دستور کار قرار بگیرد و امیدوارم از جزئیات عبور کرده و بتوانیم شاهد تحولات معنادار در حوزه فرهنگی باشیم.»

مدیر مرکز هنرهای نمایشی: بودجه نمایش حتی به اندازه تئاتر پایتخت هم نیست

تئاتر کمترین بودجه را دارد

گفت‌وگو

کاظم نظری، مدیر مرکز هنرهای نمایشی درباره اختصاص بودجه به تئاتر و بالشاره به اینکه این بودجه برای تولید و اعتلای تئاتر کشور بسیار ناچیز است، به همشهری می‌گوید: «همیشه در تخصیص بودجه، بودجه تئاتر و سینما را با هم قیاس می‌کنیم و این قیاس آنقدر فاصله دارد که نمی‌توان به شکل کامل به برنامه‌های تئاتر کشور پرداخت. گویا در زمان تصمیم‌گیری، هنرهای نمایشی را دست‌کم می‌گیرند؛ در صورتی که سینما و تلویزیون از تئاتر وام می‌گیرند. از بازیگران تا عوامل که در سینما و یا تلویزیون شناخته شده‌اند، همه ریشه در حوزه نمایش داشته اند. همه بازیگران مطرح در تئاتر، رشد پیدا کرده‌اند اما در بودجه تئاتر، بسیار عقب‌تر از سینما است و هیچ عدالتی در توزیع بودجه وجود ندارد.» وی در ادامه توضیح می‌دهد: «مسئولان و سیاستمداران، بودجه تئاتر را فقط در پایتخت می‌بینند. این در حالی است که تئاتر در استان‌ها و دیگر شهرها جریان دارد. هم‌اکنون بسیاری از شهرهای کشور بیشترین پتانسیل تولید و اجرای نمایش را دارند اما هیچ امکاناتی در شهر خودشان ندارند.» مدیر مرکز هنرهای نمایشی معتقد است که کمترین بودجه برای تئاتر است؛ حتی در پایتخت با کمترین کمک هزینه‌ها روبه‌رو هستیم؛ به‌عنوان مرکز هنرهای نمایشی، ناچار هستیم که کمک هزینه‌های ثابتا

۱۰ میلیون تومانی به گروه‌های نمایشی بدهیم. این بسیار خجالت آور است. سازمان سینمایی از بودجه ۴۸۲ میلیارد و ۱۵۶ میلیون تومان بودجه می‌گیرد اما بودجه تئاتر تنها ۱۰ میلیارد تومان است. این بودجه تئاتر اصلا پاسخگوی نیازهای تئاتر حتی در پایتخت نمی‌شود. موضوع دیگری که کاظم نظری به آن اشاره کرده، سازمانی شدن ساختار سینمای کشور است و اینکه وقتی معاونت سینمایی به شکل سازمان، فعالیتش را شکل داد، توانست ردیف بودجه بگیرد اما مرکز هنرهای نمایشی در ساختار خود عنوان سازمانی ندارد و این باعث شده تا هیچ ردیف بودجه‌ای برایش تعریف نشود. این مدیر در ادامه علاوه بر تولید و اجرای تئاتر ها به بحث آموزش هم اشاره می‌کند و اینکه خیل عظیمی از دانش آموختگان تئاتر نیز بار کاری در زمینه هنرهای نمایشی ندارند. وی در توضیح بیشتر می‌گوید: «بسیاری از فارغ‌التحصیلان تئاتر، هم در پایتخت و هم در دیگر شهرهای کشور به‌خاطر نبود امکانات کافی به‌دنبال کار می‌گردند. خیلی از تئاتری‌ها جذب کارهای دیگر شده‌اند که اگر بودجه تئاتر کافی باشد، دیگر دغدغه‌های برای تولید و اجرا وجود ندارد.» وی ادامه می‌دهد: «تئاتر، هنر زنده است و در توسعه فرهنگ هر کشور، مورد ارزیابی قرار می‌گیرد. همیشه وقتی از فرهنگ و هنر هر کشور صحبت می‌کنند، می‌گویند تئاتر آن کشور را ببینید. باید بتوانیم کنیم تئاتر در سبد کالای فرهنگی خانواده‌ها جاگیرد اما اقدر حمایت نیست که حتی در این سال‌ها از سبد فرهنگی برخی از خانواده‌های علاقه‌مند هم حذف شده است.» از موضوعات دیگری که مدیر مرکز هنرهای نمایشی به آن اشاره می‌کند، اقتصاد هنر تئاتر است و اینکه با تخصیص بودجه مناسب می‌توان زیرساخت‌ها را در استان‌ها و شهرستان‌ها تقویت کرد. وی همچنین به تورها اشاره می‌کند و اینکه تولید تئاتر هزینه‌های زیادی می‌خواهد؛ همین هزینه هر سال افزایش پیدا کرده اما بودجه هیچ افزایشی ندارد و به همین دلیل تولیدات کمتر می‌شود.

وارونه نمایی معاندین از سرانه فرهنگ

زهره سادات لاجوردی، عضو کمیسیون فرهنگی مجلس شورای اسلامی

یادداشت

لایحه بودجه در حالی توسط رئیس‌جمهور محترم به مجلس تقدیم شد که با سقف کلی ۵۲۶۱ هزار میلیارد تومان در دولت بسته شده و نسبت به سال ۱۴۰۱ حدود ۱۵۰۲ هزار میلیارد تومان یعنی معادل ۴۰ درصد افزایش یافته است. هماطور که بودجه از مهم‌ترین ابزارهای اداره و مدیریت کشور است، بودجه فرهنگی و هنری نیز به‌طور مستقیم بر مدیریت موضوع فرهنگ در کشور اثرگذار بوده و لذا کمبود و یا کمبود فرهنگی، موجب ضعف در اداره و مدیریت بخش‌های فرهنگی کشور و همچنین تولیدات فرهنگی و هنری خواهد شد. نگرانی جدی در رابطه با مظلومیت بخش فرهنگ در بودجه، هر ساله وجود داشته و سهم ناچیز بودجه فرهنگی از مجموع منابع دولت، معضلی سابقه‌دار است که همیشه در ایام اختصاص